

Nr 167.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bestridande av vissa kostnader för kompensation åt arbetare i statens tjänst för familjepensionsavdrag; given Stockholms slott den 11 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och kommunikationsdepartementen anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss:

Den 16 oktober 1936 har Kungl. Maj:t utfärdat reglemente (nr 543) angående familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (familjepensionsreglementet för arbetare). Reglementet äger i princip tillämpning å arbetare, för vilken tjänstepensionsreglementet för arbetare gäller. Så länge sådan arbetare innehar sin anställning, skall han å avlöningen vidkännas familjepensionsavdrag. Detta avdrag utgör beträffande arbetare i anställning, för vilken ej kräves särskild yrkesutbildning, 6 kronor 50 öre per månad

för manlig och 1 krona 30 öre per månad för kvinnlig arbetare samt beträffande arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning, 7 kronor 25 öre per månad för manlig och 1 krona 55 öre per månad för kvinnlig arbetare. Per vecka uppgå motsvarande avdrag till 1 krona 50 öre för manlig och 30 öre för kvinnlig respektive 1 krona 70 öre för manlig och 35 öre för kvinnlig arbetare.

Reglementet har trätt i kraft den 1 januari 1937.

I skrivelse den 8 mars 1937 ha *svenska järnvägsmannaförbundet, telegraf- och telefonmannaförbundet* samt *försvarsverkens civila personals förbund* — under åberopande av att vissa extra ordinarie befattningshavare i statens tjänst tillerkänts provisoriskt lönetillägg med belopp lika med de för befattningarna fastställda familjepensionsavdragen — hemställt, att jämväl de arbetare, å vilka familjepensionsreglementet för arbetare är tillämpligt, måtte beredas samma förmån. Förbunden ha därvid i huvudsak anfört följande.

Inom de olika verksamhetsgrenar av statsdriften, i vilka förbunden representera de anställda, utgå löner med belopp, varierande mellan 150 och 200 kronor per månad. Vid försvarsväsendet förekommer, att till och med på dyraste ort, exempelvis Stockholms örlogsvarv, cirka 26 arbetare över 21 år ha löner varierande mellan 1 krona och 1 krona 10 öre per timme, alltså omkring eller obetydligt över 200 kronor per månad. För vissa s. k. tillfälliga arbetare vid telegrafverket är lönen å billigaste ort icke mer än 120 kronor per månad. Motsvarande förhållanden återfinnas även på andra hithörande områden.

Ett stort antal arbetare vid olika verk ha tidigare icke erlagt någon som helst pensionsavgift men likväl genom riksdagsbeslut eller enligt särskilda kungörelser erhållit pension eller underhållsbidrag såväl för sig själva som för efterlevande. Dessa tidigare pensioner ha ofta varit högre efter samma antal tjänstår än enligt nu gällande bestämmelser.

Det måste sålunda vara en rimlig fordran, att lönerna avvägas med hänsyn till den i anledning av familjepensioneringen tillkomna avgiftsskyldigheten särskilt som lönerna hållits nere under hänvisning till, att möjligheter till viss pensionering förefunnes (riksdagspension och familjeunderstöd). När nu skyldigheten att erlægga avgifter inträtt, måste det anses skäligt, att därmed skyldighet för arbetsgivaren — staten — inträder att tillse, att lönerna bli så avvägda, att de nya pålagorna kunna betalas av de anställda utan att dessa betungas i allt för hög grad.

Vidare har *statstjänarkartellen* — statstjänarorganisationer anslutna till landsorganisationen — i skrivelse den 22 november 1937 under hänvisning till att kompensation för familjepensionsavdrag icke beretts statens arbetare vid de kollektivavtal, som slutits efter den 1 januari 1937, hemställt, att frågan om dylik kompensation måtte underställas innevarande års riksdag.

Departements-
chefen.

För flertalet statliga arbetare regleras lönerna genom kollektivavtal. Detta är fallet med de affärsdrivande verkens och försvarsväsendets arbetargrupper. Därjämte förekommer, ehuru mera undantagsvis, att arbetare avlönas enligt individuella avtal, ingångna vid arbetarens anställande i statstjänst. Så är till exempel förhållandet vid vissa statliga anstalter, som sysselsätta ett mindre antal arbetare.

För statens arbetare har familjepensionering, såsom förut framhållits, ordnats från och med den 1 januari 1937. Den icke obetydliga förmån, som de statliga arbetarna därigenom beretts, måste anses väl uppväga den belastning av arbetarnas ekonomi, som följer av de föreskrivna familjepensionsavdragen. Under åberopande av att extra ordinarie befattningshavare i statens tjänst erhålla kompensation för familjepensionsavdragen ha emellertid vissa arbetarorganisationer hemställt om dylik kompensation jämväl åt arbetare i statstjänst.

Vid den statliga pensioneringen gäller såsom allmän princip, att löntagaren skall vidkännas pensionsavdrag å honom tillkommande lön. Denna princip bör enligt min mening bibehållas även för pensionsberättigad statlig arbetarpersonal. Emellertid synas mig vissa billighetsskäl tala för att ifrågasättande personal i samband med övergången till det nya familjepensionssystemet kompenseras för de med denna pensionering förenade avdragen. Jag är därvid icke beredd att godtaga den åberopade jämförelsen med extra ordinarie befattningshavare i statens tjänst, då kompensationen åt dessa befattningshavare motiverats med att deras löner i förhållande till den för ordinarie tjänstemän gällande löneskalan avvägs under beaktande av frånvaron av pensionsavdrag. I den mån även billighetsskäl kunna anses ha förelegat vid kompensationens bestämmande, kan dock hävdas, att likartade synpunkter böra göra sig gällande i föreliggande fall. För mig framstår såsom betydelsefullt, att familjepensionsavdragen medföra en i förhållande till lönerns storlek relativt kännbar belastning för de statliga arbetarna samt att den mot utgiftsbelastningen svarande förmånen, såsom hänförlig till framtiden, icke lättar det omedelbara ekonomiska trycket.

Då jag sålunda förordar, att statens arbetare temporärt kompenseras för familjepensionsavdragen, förutsätter jag, att kompensation icke skall ifrågakomma efter det nya löner fastställts vid blivande avtalsuppgörelser, vare sig dessa hava karaktären av kollektiva eller individuella uppgörelser.

Den av mig ifrågasatta kompensationen torde böra utgå retroaktivt från och med den 1 januari 1937.

Jag torde, därest riksdagen icke framställer någon erinran mot vad jag i det föregående föreslagit, sedermera få framlägga förslag till erforderliga bestämmelser i ämnet.

Enligt verkställda beräkningar uppgå de årliga kostnaderna för kompensationen till något mer än 900,000 kronor, varav ungefär 600,000 kronor belöpa huvudsakligen å de affärsdrivande verken och återstoden å försvarsväsendet. Utgifterna för kompensationen böra bestridas från de medel, varav arbetarnas löner utgå. I den mån dessa löner beträffande försvarsväsendet gäldas från materielanskaffningsanslag och anslagen i fråga icke förslå till täckande av de å tiden före den 1 juli 1938 belöpande utgifterna för kompensationen, synes det för innevarande budgetår anvisade anslaget till oförutsedda utgifter böra anlitas. Riksdagens medgivande härtill torde inhämtas. Skulle utvecklingen anses påkalla en förstärkning av materielanskaffnings-

anslagen under nästa budgetår, torde frågan härom sedermera få upptagas till övervägande.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att å tiden före den 1 juli 1938 belöpande kostnader för kompensation åt arbetare vid försvarsväsendet för familjepensionsavdrag må, därest arbetarnas löner utgå från materielanskaffningsanslag och dessa icke förslå till utgifternas täckande, bestridas från det för budgetåret 1937/38 anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

H. Wihlborg.